

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата мистецтвознавства, доцента

Каблової Тетяна Борисівни

**на кваліфікаційну наукову працю Світлани Миколаївни Гриненко
«Гітарне мистецтво Миколаївщини в культурному просторі України
кінця XX – початку XXI століття»
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 025 музичне мистецтво**

Перша чверть XXI століття характеризується значним сплеском наукового інтересу до вивчення національної самобутньої культури України, її регіонів, зв'язків з європейською культурою, а також шляхів інтеграції до неї через національні культурно - мистецькі форми. Питома кількість таких досліджень присвячена зокрема музичному мистецтву, що обґрунтовано широкими можливостями, у доступній для соціуму формі презентувати найкращі та найактуальніші мистецькі практики національного мистецтва. Такий стан речей обумовив поглиблення у вивчення конкретних музичних виконавських складових, які здатні найбільш повно висвітлити аспекти становлення української музичної думки та її побутування у широкий загал. Якщо перші дослідження в галузі музичного мистецтва висвітлювали в своїй безумовній більшості хорове мистецтво та діяльність хорових колективів регіонів України, що пояснюється розвинутою системою професійного та аматорського руху, то сьогодні спостерігається збільшення інтересу до інструментального виконавства. Такий інтерес обґрунтовано потребою професіоналізації національної музичної культури відповідно до європейського вектору розвитку, а також пошуком інструментального колориту кожного регіону України. Кваліфікаційна наукова праця Світлани Миколаївни Гриненко «Гітарне мистецтво Миколаївщини в культурному просторі України кінця XX – початку XXI століття» є яскравим прикладом саме такого типу досліджень.

Актуальність наукової праці С. М. Гриненко ґрунтується на всебічному розгляді гітарного мистецтва з позицій різних груп стейкхолдерів та рівнів реалізації музичного мистецтва, а саме безпосередньо виконавців, композиторів, викладацьких шкіл, освітнього середовища, концертно-фестивального руху, а також можливостях існування виконавського мистецтва як форми взаємодії у дистанційному вимірі. Важливим чинником при цьому вважається спроба унормувати частину результатів дослідження у конкретний документ, який має спрямованість на подальші перспективи сталого розвитку гітарного виконавства у регіоні, а саме освітньо-професійну програму. Дисертанткою проведено ґрунтовний аналіз наявної літератури предмету дослідження й логічно виокремлено коло питань, що потребує більш ретельного вивчення, серед яких зазначено й сучасні питання дистанційної реалізації мистецьких заходів та форм виконавської культури. Проблематика дослідження є актуальною через свій системний підхід, бо сьогодні вбачається недоречним розгляд суто вузьких складових, уваги потребує увесь комплекс компонентів, які характеризують музичне виконавство як галузь музичного мистецтва та культури регіону. Отже, підхід до вивчення таких вимірів як: «музикознавчий вимір, інструментально-матеріальний вимір, виконавський вимір, освітній рівень, композиторський рівень, проєктна діяльність» (с.45-46) дійсно сприятиме розвитку наукової думки щодо вивчення інструментально-виконавської галузі у мистецтвознавстві.

Враховуючи відсутність системного дослідження інструментального виміру саме гітарного мистецтва у музичній культурі Миколаївщини комплексне вирішення наукових викликів зазначеної проблематики являють основу даного дослідження. Методологія дослідження сприяє вирішенню поставлених завдань і ґрунтується на міждисциплінарному підході, де логічно використано аналітичний, джерелознавчий, історико-компаративний, соціокультурний, ретроспективний, структурно-системний, теоретичний, емпіричний, органологічний методи, та метод теоретичного узагальнення. В

цілому авторка вдало структурує їх на два напрямки, де один це системне використання методологічних підходів соціокультурного проєктування, а другий-структурно-функціональний методологічний підхід. Актуальним з позицій сталого розвитку мистецької освіти вбачається акцент на використанні саме методів соціокультурного проєктування, що трактовано як спрямоване на збереження культурних та мистецьких цінностей минулого, засвоєння спадщини (с.47). С. Гриненко доводить, що мистецька освіта сьогодні також перебуває у певній експериментально-проєктній стадії, що демонструє глибоке осмислення сутності виконавства з позицій освітньої підготовки.

Джерельна база дослідження відповідно до визначеного понятійно-категоріального апарату, а також окресленого кола питань, складає 205 позицій і певним чином структурується за джерелами історичного, музикознавчого, педагогічного плану. Суттєвою складовою є дослідження, що вивчають сучасні напрямки проєктної діяльності, іноземні джерела тощо. Дисертантка вдало упорядковує інформацію, отриману з інтернет-джерел, зокрема сайтів закладів освіти різного рівня, особистих сайтів композиторів та виконавців тощо. В цілому розгляд предмету дослідження, а саме «гітарне мистецтво Миколаївщини як важлива складова музичного мистецтва України та Європи» (с.20) обумовлює вивчення отриманої інформації саме з урахуванням регіонального соціального контексту, а також безпосереднього аналізу освітнього процесу у закладі фахової передвищої освіти «Миколаївський фаховий коледж культури і мистецтв» та закладу вищої освіти «Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» саме за освітньо-професійною програмою «Інструментальне мистецтво. Гітара».

Цілком обґрунтованими є зазначені п. С. Гриненко позиції наукової новизни, де представлено концепт гітарного мистецтва Миколаївщини як шлях до академізації гітарного виконавства та визнання гітари як академічного музичного інструменту. Достатньо ґрунтовно дисертанткою

представлено й соціально-проектну діяльність на прикладі конкурсно-фестивального руху гітарного мистецтва Миколаївщини. Важливим фактом є те, що базою дослідження обрано заходи, які носять характер синтезу формально та неформально освітньої діяльності, що підкріплено практичними результатами участі гітарного ансамблю «Classic Guitar», учасниками якого є здобувачі зазначених вище Миколаївських закладів мистецької освіти. Слід зацентувати, що п. С. Гриненко взято за основу практичний підхід, який характеризує роботу зокрема «Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв». У цьому ЗВО дійсно більшість компетентостей, що затверджені стандартом вищої освіти, набувається саме через практичну підготовку (практику) та виконавські дисципліни. Це обумовлює наявність у дисертантки бази для формування стратегічних гіпотез свого дослідження. Отже, проблематика введена до наукового обігу вважається як доцільна та логічна обґрунтована з позицій вивчення виконавської культури регіону.

Структурна цілісність роботи забезпечена доцільною побудовою та переходом від базових складових історичного дискурсу інструментального мистецтва до сучасних дистанційних форм та перспектив розвитку як освітнього процесу так і виконавського гітарного мистецтва Миколаївщини. Форма дослідження відповідає поступовому вирішенню поставлених у вступі завдань та логічно розкриває послідовність розкриття основних положень винесених на захист.

Концептуальна основна дослідження задекларована у основних векторах, а саме розгляду інструментально-виконавського, композиторського, освітнього та проектного напрямках обумовлює структуру, що складається з трьох розділів та 11-ти підрозділів. Висновки у вигляді поточних суджень за розділами та як певний підсумок дослідження вдало відображають конкретність та наукову доведеність отриманих результатів.

У першому розділі наукового дослідження дисертантка переконливо обґрунтовує основні категорії дослідження, серед яких фігурують такі як «Класична гітара», «Гітарна виконавська школа», «Академізація гітарного виконавства», що дозволяє їй підійти до чіткого визначення основних складових *Гітарного мистецтва Миколаївщини* у дискурсі їх розвитку та становлення. Їй важливим у висновках постає не тільки визначення потреби досліджувати розвиток гітарного мистецтва Миколаївщини як результату діяльності в різних взаємопов'язаних та взаємообумовлених галузях освіти та проєктної діяльності (с.50), а потреба «висвітлити ті особливості, що притаманні для гітарних виконавських колективів, які представлені в країнах Західної Європи (склад виконавців, специфіка інструментарію, вибір репертуару, особливості його інтерпретування), адже вони виступають моделлю для здійснення проєктної діяльності в сфері мистецтва» (с.52).

Вивчення особливостей розвитку гітари, як інструмента з позиції майстрів гітаровиробництва є потужною складовою даної роботи. Окрім важливого факту систематизації вироблення інструмента, у другому розділі п. Світлана Гриненко акцентує увагу на соціальному аспекті у змінах відношення до гітарного виконавця як соціально-значущої фігури як у Європі так і в контексті музичної культури Півдня України. Саме в цьому розділі визначається важливість освітньої складової у розвитку ансамблевого виконання в Україні, зокрема однорідних форм гітарних ансамблів та оркестрів: це пояснюється як зовнішній вплив стейкхолдерів освітнього процесу – безпосередньо запиту ринку праці, а також результату використання досвіду зарубіжних закладів вищої освіти. Дисертантка ретельно розглядає гітарні ансамблі Києва, Харкова як відповідь на вимоги розвитку суспільства та попит на нові малі ансамблеві форми. На цьому тлі досвід Миколаївського здобутку в ансамблевому та оркестровому виконавстві, а саме ансамбль який утворився у 2003р. й діє до сьогодні як спільний проєкт двох закладів освіти: «Відокремленого підрозділу Миколаївська філія Київського Національного університету культури і

мистецтв» та «Миколаївський фаховий коледж культури і мистецтв», трактовано як один з провідних напрямків саме цього регіону.

В цьому ж розділі наведено результати дослідження щодо ретроспективи гітарного виконавства та педагогіки як Миколаївщини, так й України в цілому.

Окремо слід звернути увагу на вивчення освітнього процесу у закладах мистецької освіти Миколаївщини, їх взаємодії та спільній проєктній діяльності (Розділ 3). С. Гриненко робить ґрунтовний аналіз освітньої програми для молодших бакалаврів «Інструментальне мистецтво. Гітара» з позицій професіонала практика, що дозволяє їх продемонструвати не тільки відповідність нормативним вимогам, а глибоко зануритися й дослідити переваги й недоліки існуючої програми, а головне зазначити перспективи розвитку. Позитивним вбачається акцент на практикозорієнтоване навчання, яке відповідно до змісту освітньої програми, зокрема аналізу освітніх компонентів, дозволяє опановувати фахові компетентності саме через практичні, виконавські спеціальності. Також потужною складовою у цьому розділі є аналіз співпраці з зовнішніми стейкхолдерами, представниками гітарної школи України (Костянтин Чеченя, Микола Стецюн, Валерій Антонюк, Віктор Прокопчук, Олександр Ходаківський, Олег Селіванов), а також Миколаївщини (Валентин Задоянов, Леонід Пантелеймонов, Владислав Коршунов, Олександр Федотко), які не тільки задіяні до освітнього процесу, а й долучені до спільних творчих проєктів у якості виконавців, композиторів, авторів аранжування тощо. Варто відзначити, що презентація основних дослідницьких положень регламентується з конкретними прикладами на основі інтерпретаційно-виконавських вимірів творчості миколаївського колективу «Classic Guitar», що функціонує на базі «Відокремленого підрозділу Миколаївська філія Київського Національного університету культури і мистецтв», та який є провайдером освітньо-мистецької, проєктної діяльності регіону з гітарного виконавства. Відповідно до винесених основних положень, в контексті вивчення його діяльності

відбувається й моніторинг фестивально-конкурсного руху Миколаївщини, де окремо слід наголосити на аналізі можливостей використання дистанційних технологій для забезпечення функціонування творчого життя та духовного попиту суспільства.

Наукоємні, логічно обґрунтовані висновки завершують роботу, пропонуючи затвердження результатів відповідно до основних тез та положень винесених на захист. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливостях їх використання як в освітньому процесі у змісті відповідних освітніх компонентів у закладах мистецької освіти, так і в практичному проектуванні мистецьких заходів інструментального виконавства. Науково-теоретичні результати дозволяють розширити джерельну на доказову базу досліджень інструментально-гітарного мистецтва, долучити до неї перспективи подальшого вивчення та впливу на освітні та творчі процеси дистанційної сфери.

Кваліфікаційна наукова праця в цілому виконана на сучасному рівні мистецтвознавчих досліджень, з позицій професіонала-практика, що й обумовило практичну значущість дисертації, можливість широкого використання отриманих результатів дослідження. Принципи викладу матеріалу, його структурування, система аргументацій та доказова емпірична база дослідження обумовили обґрунтованість результатів, висновків дослідження.

Позитивно оцінюючи дослідження в цілому, варто поставити ряд питань уточнюючого та дорадчого характеру:

1. На с. 34 вказано про необхідність лідера-викладача, чий принцип засвоюється спільнотою та починають наслідуватися, що необхідно для формування виконавської традиції, конкретизуйте, яке визначення поняття «лідер» Ви мали на увазі й наведіть конкретні приклади, якщо такі лідери-викладачі є у Миколаївській гітарній школі, або можливо ці викладачі ще є продовжувачами традицій інших викладачів і не сформували власних самостійних поглядів.

2. На с.47, при обґрунтуванні методів дослідження Ви цілком правомірно робите акцент на використанні проєктного принципу при впровадженні нових освітніх програм експериментального типу. Розкрийте, будь ласка, наскільки освітня програма «Інструментальне мистецтво. Гітара» є експериментальною та в чому це полягає.

3. На с. 127 на завершенні підрозділу 3.2. вказано таке: *«Впровадження європейської системи мистецької освіти є особливістю саме миколаївської гітарної школи, що дає змогу готувати конкурентно – спроможних, високопрофесійних гітаристів. Визначено тісний зв'язок мистецької освіти з формуванням професійних, виконавських сучасних напрямків розвитку інструментального мистецтва, зокрема гітарного та її вплив на музикознавчі аспекти.»* Погоджуючись в цілому з такими висновками та розуміючи з наведених результатів про що йдеться, все ж таки хотілося б конкретизувати, бо це не отримало чіткого формулювання у тексті дослідження, що саме автором трактовано як впровадження європейської системи мистецької освіти у традиціях миколаївської гітарної школи. А також, як саме сьогодні мистецька освіта впливає на музикознавчі аспекти.

Слід наголосити, що наведені питання носять характер уточнення основних положень роботи й спрямовані на збагачення висвітлення її позитивних складових.

Зміст роботи, її наповненість фактажем з позицій професіонала-практика у галузі гітарного виконавства, засвідчує що авторкою проведено глибоке науково-практичне дослідження, яке дозволило прийти до вагомих теоретичних узагальнень та ґрунтовних висновків. Здобувачка повністю виконала поставлене завдання та сформувала перспективи подальшого розвитку науково-практичної думки з питання особливостей інструментального виконавства регіонів.

Позитивно оцінюється ступінь апробації результатів дослідження, а саме 11 робіт, які представлені науковими працями у наукових фахових виданнях України, іноземному науковому періодичному виданні, матеріалах

міжнародних та всеукраїнських конференцій та семінарів та відображають основні положення дисертації. Так, стаття «Різновиди акустичної гітари» засвідчує вплив розвитку інструменту, як матеріального чинника у контексті становлення виконавської гітарної школи. Стаття «Гітарний оркестр: історія формування та сучасний стан» є обґрунтуванням шляху розвитку самостійного ансамблевого однорідного гітарного руху й формування гітарних оркестрів, що розглядається з позицій соціоісторичного попиту на ансамблеве музикування. Робота «Специфіка творів для гітари українських композиторів» є суттєвим внеском до узагальненого вивчення українського композиторського здобутку, зокрема Миколаївського регіону. Сучасні тенденції у соціопроектній культурі висвітлено у статті «Значення майстер-класів для формування вітчизняних гітарних шкіл (на прикладі Півдня України)».

Підсумовуючи слід відзначити, що результатом аналізу проведеного п.С.Гриненко дослідження, що викладено у публікаціях та кваліфікаційній науковій праці, є ствердження що дисертація є самостійною та завершеною працею, яка має обґрунтовані науково-теоретичні та практичні результати дослідження, а також перспективи для подальшого проектування розвитку гітарного мистецтва Миколаївщини. Окремо слід відзначити потужну освітню складову цього дослідження.

Таким чином, маємо обґрунтований висновок, що кваліфікаційна наукова праця С.М. Гриненко «Гітарне мистецтво Миколаївщини в культурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ століття» за своєю актуальністю, науковою новизною та змістом повною мірою відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 - «Музичне мистецтво».

Офіційний опонент
Кандидат мистецтвознавства, доцент
Учений секретар ректорату
Київської муніципальної академії
естрадного та циркового мистецтв

Григор

Тетяна КАБЛОВА

Романівська Т.Х.А. Вулиця ХТ. Високий Олександр К.З.